

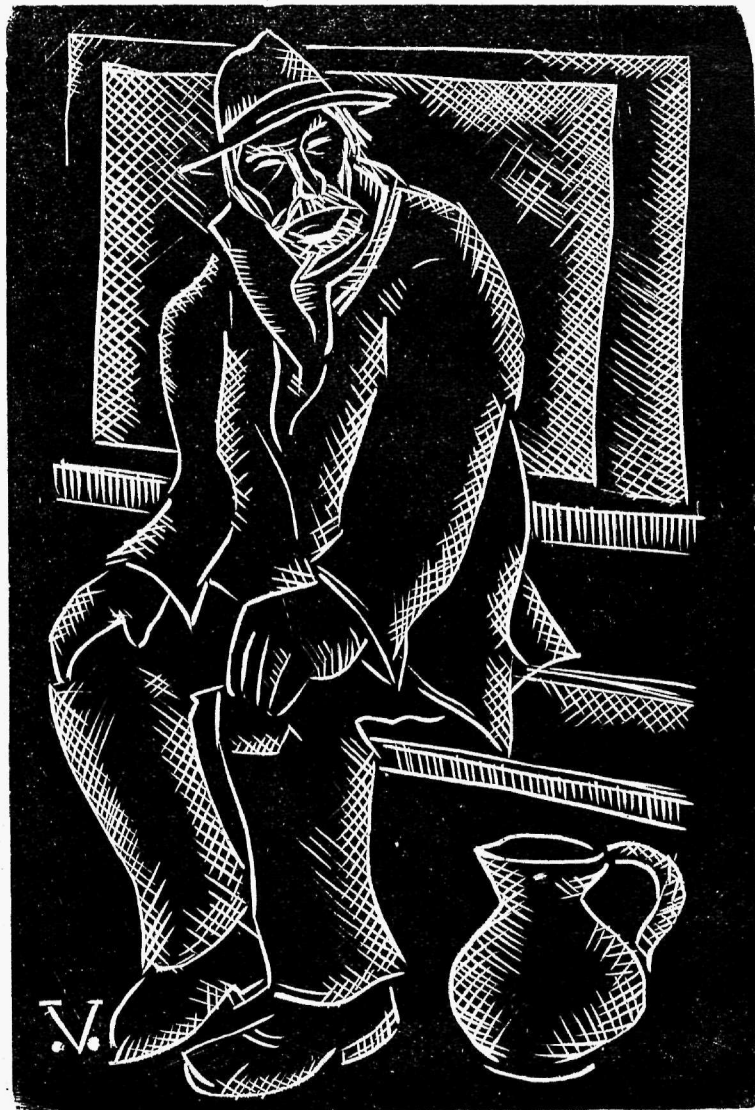
Lahtised Lehed

„Olioni“ hinnata kaasanne

Nr. 3

Märts

1930

JAAN VAHTRA

PUULÕIGE

Rännakuid Võrumaal

Autobiograafilisi pilte aastailt 1901—1902.

Kui olin õpetaja Paarapalus

1.

Pääle seda kui olin töötanud Röpina valla kantseleis kirjutaja abilisena aastat poolteist ja kogu vallasekretäri ameti kätte õppinud, tuli ühel hää! päeval tuju säält lahkuda, eriti küll sellepärast, et maksti liig vähe, — 5 rubla kuus, pidasin seda väheseks.

Ühel juuli-päeval a. 1901 hüppasin Meeksisse sõitva talumehe vankrisse ja õhtuks olin Meeksi vallamajas. Sinna oli mind kutsunud Meeksi vallakirjutaja Peeter Kangur, lubades palgaks 7 rubla kuus.

Siin aga kahetsesin varsti, et olin tulnud: kogu kantselei kirjatoometus oli käest ära ja minul tuli see korda sääda, — Kangur näis olevat mees, kes nigelast, igavast kantseleitööst palju ei hoolinud. Hommikust õhtuni, tihti ööd läbi, tuhnisin paberitevirkas ja arvevasin lõksus öises vaikuses.

Aga vahetevahel lippasin Mehikoorma alevisse, Peipsi randa, kuhu oli vallamajast versta poolteist.

Sää! Mehikoormas, kees alati kirev elu: suur kõrtsituba oli ikka täis igasugust rahvast: venelasi, valla rikkamaid peremehi, peipsitaguseid eestlasi; isegi juute ja mustlasi nähti siin. Oli ehtis sadamalokaal, kus tihti võis näha ja kaasa teha kummalisi jante.

Aga väljas, alevi ainsal tänaval, jalutasid õhtuti punased vene plikad kirevais üripides, ning poisid nende kaasas tõmbasid lõõtspilli, millele lauldi kaasa nii et alev rõkkas.

Sinna, väikesse kirevasse ellu kippusin ma ikka, ja pea igal vallavalitsuse päeval kihutas sinna kogu vallavalitsus pääle kantseleitöö lõppu, raskekaaluline vallavanem Hindrik Narusberg vankris ees ja mina vankripäras.

Joodi siin esiti päris kõrtsis ja kui ninad hästi täis, mindi kolama salaurkaid mööda, milledest ei olnud puudus, igauks oma iseäralustega: mõnes võis teha serva emale, mõnes tütrele, mõnes olid lokaalidaamideks ahvatlevad juudidpreilid. Ei tehtud sää! palju vahet kes poissmees, kes naisemees, kes vana, kes noor, — kõik olid teretunud. Tihti kestis mürgel teise hommikuni, mõnikord teine päevgi veel läbi. Mina, poisinakerjas, ei jäänud vanameestest kuskil maha, lihtsalt ei jäetud, sest peagi olid vallaisad veendunud, et see poiss on paras paarimees, eriti sää! kus vaja oli nooremaid naisi ligi meelitada.

Aga järgmisel päeval kumises kõrvades ja pää oli ütlemata raske ning tähed ja numbrid kippusid segi minema. Ja võibolla oleksin läinud päris hukka, kui korraga mind teisale ei oleks viinud üks hoopis väikene käik.

Kord ühel sügisesel õhtupoolikul kutsus mind oma poole sisse lähedal oleva Piirioja kooli õpetaja Jaak Tolmusk. Ajasime juttu ühest ja teisest ning ma kurtsin talle, et mind on kogu see vallasekretäri töö kaelani tüüdanud: alalised, peaaegu sunduslikud joomingud tahavad ära tappa, ei saa naljalt enam valget päeva näha; ja kui hakkad vastu, ütled ära, siis öeldakse sulle, et pole kellegi mees, ning sinu ja sinu tööga ei olda lihtsalt rahul...

Siis seletas Tolmusk, et tema elu on päris rahulik. Kas ma ei tahaks kooliõpetajaks hakata? Ojaa, muidugi, vaat see on idee! Olin seda ennegi mõelnud, kuid puudusid sellekohased paberid: polnud õpetajakutset.

Siingi teadis Tolmusk hädä nõu: lase end kuhugi õpetajaks valida, küll inspektor ajutiselt ametisse laseb, eksam võib hiljem teha.

Vaatasin Tolmuski juures ringi ja mulle paistis, et õpetajaamet — see on kõige õigem tee pääseda sellest ebamäärasest vastikust elust, millesse olin sattunud. Ja õpetajaamet, kas pole ta kõrge ja seejuures vaba, pääasjalikult iseendale! Jätkub vaba aega küllalt ja küllalt, et jätkata iseõppimise teel oma poolikut haridust!...

Tulin koju ja tundsin, et olen korraga jälle parem inimene, tundsin, et mind ootab ees mingi suur ja kõrge ülesanne, mille teostamiseks kõlban paremini kui vallakirjutajaametiks, millest oli isu kaelani täis.

2.

Juhus, kus must sai õpetaja, ei lasknud end kaua oodata. Just säälsamas Meeksi vallas olid tol sügisel kaks õpetaja kohta vakantsed: Paarapalus ja Meerapalus.

Kaugel vallamajast, valla teises otsas, asusid nad mõlemad, esimene ligi viisteistkümmend, teine üle kahekümne kilomeetri.

Olin neid kohti juba näinud paaril vallamaksuderünnakul, kui sai vallavanema saatel sää! kolgas käidud, — muidugi kõvade viinade ja laulude saatel. Olin tutvunenud ka tolle kolga rahvaga ja mulle näis, et rahvas oli sää! lihtsam ja südamlikum kui mujal. — —

Vallavalitsus oli õpetaja kohad ajalehis välja kuulutanud, kuid valimispäeval ilmus ainult üks kandidaat: keegi Juulius P. Mõnistest, ning teiseks kandidaadiks osutusin mina.

„Mis? Sina tahad sinna põrgusse õpetajaks minna?“ imestasid kirjutaja ja vallavanem, kuuldes minu ootamatut kandidatuuri, — „kärvad sinna

paika nälga või lähed hulluks, — pole sää! juudakolgas keegi veel siiaajani meil püsinud...“

Jäi nii, et ikkagi lasksin end valida ja kohaks valisin omale Paarapalu, kui lähema, kuna Mõniste poiss sai Meerapalu.

Aga Paarapalust olevad volimehed patsutasid mulle õla pihta ja kõnelesid:

„Ära karda, ega me sind nälga jäta! Kui pead ilusasti palvetundi ja ristid lapsi, pole viga midagi...“

Kohe pääle valimisi asus kogu vallavalitsus ja volikogu nobedasti vankritele, äsja valitud õpetajad vallavanema kõrvale, ja kiiresti kihutas terve kamp Mehikoorma poole.

„Poisid, nüüd tulevad teha kõvad liigid, muidu ei saa palka kätte,“ kõnelesid volimehed. „Meil on säärane kord, et sellest pole pääsemist...“

Suure hallooga veeresime Mehikoorma kõrtsi uksest sisse, ja ränk jooming läks lahti. Mäletan, et ilma meie, õpetajate, tellimata tõmmati paar korvi õlut välja ja salaurkast toodi kaks tšetvert-noid viina. Joodi, söödi, lasti uusi rahvavalgustajaid elada, ning lõpuks algas harilik rännak mööda salakõrtsi. Igal pool võeti napsi edasi ja arved pidime tasuma meie, — „seo um jo säärne säädü,“ nagu seletas vallavanem.

Hilja öösi komberdasime P.-ga vallamaija tagasi, ja kui ma teisel hommikul ärkasin, leidsime end valla kantselei paljal põrandal pikutatavat.

Veel selsamal päeval võtsime valimisprotokollist ärakirjad, laenasime vallakirjutajalt paar rubla raha ja algasime jala matkamist Võru poole. Oli vaja minna Võrru, koolide inspektori jutule, et tema meid ametisse lubaks, polnud ju meil kummalgi õpetaja kutsetunnistust.

3.

See oli kummaline rännak, kuuskümmend versta jala, Meeksist Võrru.

Nagu kaks hirve tõttasime meie. Näis olevat maailm hoopis ilusam, ja kuldkollane sügisepäev naeratas kenamini kui muidu. Ja hinges oli niipalju lootusi: saame õpetajateks, läheme küladesse õpetama noori ja vanu kõigele hääle ja kaunile. Kuid kõige selle kõrval vilksatus alatasa ka hirm: kas lastakse meid õpetaja kohuste täitmisele, pole ju toda neetud paberit...

Räpinasse jõudnud, pöörasime sisse kirikumõisasse. Pastor Schulze, kes mind Räpina päivilt tundis, andis meile vallavalitsuse ettepanekul (kaasasoleva paberi põhjal) tunnistuse, et tema lubab meil koolis usuõpetust õpetada. Ja jälle jatkus teekond Võru suunas, üks paber taskus rohkem. Ja kui meele tuli too madal, hall koolimaja sää! tagamaal Paarapalus, mida olin kord mööda minnes juba näinud, siis tundus rinnus nii ülev, et kippus huultele laul.

Ööbisime teel Leevi kõrtsis, ja kui hommik koitis, lippasime uue jõuga edasi. Mäletan veel, et teel sõitis meile järele üks talumees õlekoormaga. Istus ise kerge koorma otsas ja tekitas

meiega juttu. Kui kuulis, et Räpinast tuleme ja läheme Võrru, oli mees nii lahke, et kutsus meidki oma laia pehme koorma otsa.

Nii kolmekesi kõhuli õlekoormal sõitsimegi Võrru sisse. Niipea kui turunurgal end õlgedest olime vähe puhastanud, tõttasime otsekohe koolide inspektori kantseleid otsima.

Kuski Liiva tänaval leidsime ühe maja küljes sellekohase aukartustäratava sildi, ja ma tõmbasin väriseval käel kella.

Teenija avas ukse ja läks meie tulekust teatama. Peagi paistis järgmise toa uksest kuri prillides ja habemes nägu läbi uksevahe ja põrnitses tigidalt meie poole. Teretasime sügava kummardusega.

„Mis teil tarvis?“

Ma kiskusin põuetaskust valimisprotokolli ja kihelkonnakooli lõputunnistuse ning läksin ligemale. Sedasama tegi P.

„Tulge kantseleisse, — kantseleisse...“ käskis kuri härra ja lükkas ukse meie ees pärani.

Siin kohkusin ma lubivalgeks: meie seisime otsekohe inspektori-härra enese ees, kelles ma ära tundsin kurikuulsa Prošljakovi, kellest juba paar aastat kogu Võrumaa õpetajate keskel kõneldi kõige võimatuid asju ja kes kord Räpinas mind hoollega taga otsis, et, nagu ta ütelnud, mind korralikult läbi sõimata. Hiljemini olid käinud jutud, et ta Võrust kuhugi üle viiakse, ja mul ei tulnud meelegi midagi karta, olin tolle loo hoopis unustanud.

Nüüd aga seisin ma otse tema ees, ja päälegi olenes temast, kas ma õpetajaks hakata saan või mitte! Et aega oleks ootamatuste vastu ette valmistada, müksasin P.-le, et tema esitaks omad paberid esimesena.

Prošljakov uuris valimisprotokolli ja pastori tunnistust, luges protokollist ka minu nime, lõi äkki oma hallid läbitungivad silmad üle prillide minu otsa ja hüüdis:

„Aa, Vahtra! See teie oletegi, see neetud poisijõmpsikas, kes mulle niipalju pahandusi on sünnitanud.“

Olge lahke, härra P., teid ma määrän ajutiseks õpetajaks Meerapalusse, — paberi saate homme, — aga selle härraga räägime meie kahekesi...“

Ja ärevalt tõusis inspektori-härra istmelt, tõmbas ukse lahti, ning P. puges vaikselt ja hirmunult uksest välja.

Ma seisin inspektori laua ees vaikides ja hirmul. Tundsin ainult üht: kõik minu õpetajaks saamine on lootusetult otsas.

Prošljakov asus laua taha, pööritas oma kurjade silmadega minu otsas ja algas nagu politseilikku ülekuulamist.

„Teie nimi on Jaan Vahtra?“

„Jah.“

„Teie olite hiljuti Räpina vallakirjutaja abiline?“

„Olin.“

„Teie saatsite ajalehtedele kirjutisi, mis olid riigivastased?“

„Ei, pole niisuguseid saatnud!“

„Mis? Teie saigate? Minu vastu kirjutasite „Olevikus“ sõnumi, mis on täitsa lubamatu!“

„Pole kirjutatud.“

„Kuidas? Teie ei ole kirjutatud? Vaadake, olge lahke, siin ta on — pidin selle näruse lehe eest Karlsoni kaupluses kolm kopikat maksma...“ Ja krabinal otsis Prošljakov lauasahtlist välja „Oleviku“ numbri, lõi lahti ja näitas punase pliitsiga alla kriipsutatud sõnumit Rāpinast, mille all seisis minu märk „V-ra“, ning kus olin kirjutatud koolide inspektori vempudest Rāpina ministereeriumikooli asutamise puhul.

Olin tõesti tolle sõnumi „Olevikule“ saatnud, nimelt selle üle, et Rāpina mehed ei olnud rahul inspektori korraldusega, kes säälse ministereeriumikooli asutamise põhikirjast kinni ei pidanud, vaid valla ja ministereeriumi vahelisest lepingust mööda hiilides koolijuhatajaks määras veneusulise õpetaja, kuna lepingu järele õpetajad pidid olema valla poolt valitavad ja juhataja võis olla luteriusuline. See asjaolu, et inspektor valla õigustest midagi ei hoolinud, tekitas tol korral rahva hulgas õigustatud pahameelt ja lastevanemad ähvardasid uude kooli õpilasi mitte saata, kartes venestamist. Olin varemingi asutatava ministereeriumikooli asjus ajalehtedele mõned sõnumid saatnud ja mööda minnes seda ära märkinud, et kohalikud vene ringkonnad kooli vastu suurt huvi tunnevad, eriti veneusu vaimulikud.

Need sõnumid olid inspektor Prošljakovi kõrvu ulatunud ja ta oli sõnumisaatjat Rāpinat mööda kibedasti taga otsinud. Kuulsin ka, et üks kohalik vallavalitsuse tegelane, kes inspektori-härrale teeneid tahtis näidata, oli mind välja annud, sest temale oli teada, et olen ajalehtede kaastöeline Rāpinas, ja sõnumite all olid märgid, mis selgesti laskisid oletada mind sõnumite autorina.

Vihane inspektorihärra hoidis lehte minu nina all ja karjus: „Katsuge veel salata! Siin te olete kõige oma sopase tööga! Minul on tunnistajaid, et teie ajalehtede kaudu ja muidu rahva seas riigivastast kihutustööd teete. Ja nüüd tulete teie ja soovite, et ma teid päälegi veel õpetajaks kinnitaksin... Sunnitööle on teid tarvis saata, aga mitte õpetajaks!“

Ma nägin, et kõik on kadunud, ja võtsin südame rindu.

„Lubage, inspektori-härra; öelge, mis on siis selles sõnumis riigivastast? Kas pole lugu nii, nagu ajalehes kirjutatud? Ja kas pole õigust kirjutada ajalehes sellest, mis käib rahva õiguste vastu?“

„Rahva õiguste... Teie, lontrus, poisinolk, julgete tulla minule rahva õigusi nina alla hõõruma... Ma teile alles näitan, mis on rahva õigused! Kirjutatun tänapäev kubermangu sandarmivalitsusele, et niisugune riigivastane ollus ära koristataks. Neli aastat parandusmaja on teile kindel, seda ma vannun...“

Prošljakov oli tulvihane, käis ärritatult laua taga ringi, sülitas.

Siis jäi järsku minu ette seisma ja käratas:

„Vastake sellele, — ma tahaksin kuulda, mis on teil veel ütelda!“

Ma olin julgust juure saanud ja kõnelesin üsna vabalt:

„Aga, inspektori-härra, milleks see ränk süüdistus? Kui ajaleht on midagi riigivastast avaldanud, siis minu teada võetakse ta vastutusele. Päälegi on olemas tšensor, kes selle järele valvab, et midagi niisugust ei juhtu. Rāpina sõnum on otsast otsani õige, ja seda teate ka teie ise väga hästi...“

Sääl sündis korraga midagi ootamatut. Inspektori kantseleis seinä ääres oli rida sisseraamitud keisripilte, mis olid nähtavasti määratud kroonu koolidesse laialisaatmiseks. Äkitselt haaras Prošljakov ühe neist sülle, kargas minu juure, ja pilti minu nina ees kõrgel hoides karjus: „Mässaja, kas tunnete, kes see on? Kas tunnete...?“

See toiming oli nii ootamatu ja koomiline, et ma ei saanud naeratust tagasi hoida.

„Inspektori-härra, see peaks olema, minu arvates, keisri pilt, isiklikult ma tema kõrgust küll näinud pole, aga ma arvan...“

„Ah, teie ei taha tunnustada ka Tema Majesteeti... Ah, teie irvitate koguni Tema Majesteedi üle! Vangi lasen ma niisuguse mässaja panna, eluks ajaks Siberisse...“ Ja kolksti viskas vihane Prošljakov pildi seinä ääre tagasi ning tormas tulises vihas tahatuppa.

Ma seisin vaikides ja ootasin, mis siis lõpuks veel tuleb. Mõtlesin, et kõige kohasem on uksest välja pugeda, kuid jonni pärast tahtsin veel järele pärida, kuidas siis tõepoolest jääb minu ametisemääramisega, — oli täitsa selge, et sellest niikuinii enam midagi välja ei tule.

Läks hulk aega, aga vihane inspektor ei tulnud ega tulnud.

Siis — korraga avanes uks.

„Ah, teie ölete mul ikka veel siin — mõtlesin, et olen teist lahti saanud.“

Märkasin, et inspektori-härral oli vihahoog üle läinud, näos paistis isegi väike kaval naeratus.

„Jah, inspektori-härra, jäin ootama, et teie siiski tagasi tulete ja minu pabereid veel kord vaatate. Ega see ajalehesõnum ju teile, suurele härrale, suuremat paha pole teinud.“

„Jaa, aga mina pidin tolle näruse lehe eest päälegi kolm kopikat maksma, kas see pole midagi... Aga olgu, ma pole siiski mingi hirmutis, nagu minust räägitakse. Kui teie võtate samas lehes oma allkirjaga tolle rumala sõnumi tagasi ja jätate vastutõotamise ministereeriumikoolidele, siis jätan ma seekord sandarmivalitsusele teatamata. Ja teie ametissekinnitamisest võiks ehk ka kõnelda. Et teie hästi vene keelt kõnelete, see on teie juures ainuke, mis mulle meeldib, muidu ei kõlba teie küll kuhugi.“

Näis, et ülemuse vihahoog oli üle ja ta katsus asja hääga oma kasuks käämata. Ma jäin esiotsa vait ja ei osanud selle pääle midagi ütelda.

(Järgneb.)

Ülevaade spordist 1929

Fot. J. Martin.

SPORT on saanud tõsiseks hüüdnaks rahvastele. Ka valitsused on võtnud ta oma hooldamisele. On hakatud aru saama spordi tähtsusest ja hindama tema osa rahvaste elus. Ka meil Eestis on ta pinda leidnud ja pole huvituseta jälgida saavutisi, millisteni oleme jõudnud.

Katsun võimalust mööda puudutada igat spordiharu, esitades lühikese ülevaate 1929. a. sportlikust tegevusest Eestis.

Vaatleme alul talisporti. Ehkki looduslikud tingimused meil polnud kuigi soodsad, on siiski saavutatud tagajärgi, mille üle ei tule häbeneda, seda tuleb eriti öelda suusatajate ekstraklassi kohta. Aastat seitsekaheksa tagasi ei olnud meil veel ühtki väljapaistvat suusatajat, häädest suuskadest rääkimata. Praegu võib aga näha enam-vähem korralikku sõitu kui ka suuski ja sidemeid, viimased on eriti tähtsad, sest nendest sõltub suusataja edu. Ka provints on muretsenud omale korraliku varustuse.

Eriti tähtsaks pöördepunktiks olid Rakvere suusavõistlused 1929. a. Nimelt esinesid sääl ka soome parimad suusatajad, kes oma väljapaistva sõidu ja varustusega üldist imetlust ja tähelepanu äratasid. Sääl löödi siiaamaani valitsevad arvamused kõikuma, sündis suur ümberkorraldamine. Omandati teadmisi suusatamise stiili kohta, nähti soomlaste varustust, mis muuseas meie omast tunduvalt erinev jne. Sest siiaamaani oli kombatud niisama oma käe pääl, iga mees tegi seda, mis ta arvas paremaks.

Ja juba eesti esivõistlustel suusatamises leiavad need tähelepanekud kasutamist. Esmakordselt toodi välja soomlaste eeskujul lühikesed kepid, sest seni valitses arvamine, et mida pikem kepp, seda kasulikum.

Esivõistlustel valitses kõva heitlus algusest lõpuni. Esivõistluste võitjaks ja värseks meistriks tuli O. Mõttus, kes esimesena purustas finiši lindi, kattes maa — 30 km — 2.15.40. Noorte klassi parim saavutis 5 km oli 31.40. On nimetamisväärne, et esmakordselt startis suurem hulk naisi, nimelt kuus, kes ka jooksumaa 3 km kõik lõpetasid. Esimesena lõpetas naistest jooksu L. Ploompuu ajaga 31 minutit.

On huvitav nähe, et ka naised on intensiivsemalt hakanud sportima. Suusatamine on sport, mis neile peaks sobima.

Suusatamise tõusule vastab kiiruisutamise langus. On kindel, et suusatamine lööb sel jalad alt, tehes kiiruisutamisest ainult tähtsusetu spordiharu. Päälegi kui suusataja kasutada on terved legendikud ja mäed, kus aga lund leidub, uisutaja peab aga leppima ainult teatava väikese jääväljaga.

Aasta 10 eest ei võinud omale kujutella uisutamisevõistlusi ilma suure päältvaatajaskonnata. Kuid nüüd see näib täiesti loomulikuna. Kiiruisutamise tagajärjed siiski, oma kvaliteedi poolest, vastavad kõigiti rahvusvahelistele tagajärgdele. Näit. Mitt oma 500 m — 45.7 võib julgesti konkureerida välismaa parimatega.

Puudutame siinjuures veel üht uisutamise haru, nimelt jääpalli ehk hockey'd, õieti küll bandy't, sest meie juures pole see mitte täpsalt see, mida tuntakse mujal Euroopas hockey nime all. Kuid ka selle ala arenemine on väga küsitav, sest suuremalt jaolt on mindud üle hockey'le ja jäetud maha vanamoeline bandy, mis tundub liiga monotoonsena. Pääle meie harrastavad bandy't veel ainult Soome ja Läti. Nimetamisväärne on jõukatsumine maavõistluse näol Soomega, mis lõppes Soome eduks,

värvate vahekorraga 5:2. Eesti tugevaim ja parim bandy meeskond on v. s. „Sport“, kes omab ka meistritiitlit juba mitmendat aastat.

Talimängudest on saalimängud, nimelt võrk- ja korvpall oma iseloomult huvitavam ja kaasakiskuvam spordi-

Fot. K. Kalamees.

ala. Korralik temporikas võistlus paneb päältvaatajate närvid kõvasti vibreerima. Tuleb ära märkida, et meie mänguklass nii korvpallis kui ka võrkpallis omab ilma-kuulsust. Vahest nende mängude sünnimaal, Ameerikas, võiksime leida tugevat konkurentsi. Seda tuleb eriti nimetada võrkpalli kohta. On võidetud läti N. M. K. Ü.-d, kes tegelikult vastavate organisatsioonide ilma-meister. Pääle selle on peetud veel rida maavõistlusi Lätiga, vahelduva õnnega.

Parimaks meeskonnaks võrkpallis võiks nimetada Tallinna „Kalevit“, kes ühtlasi eesti meister, ja Tartu N. M. K. Ü. Korvpallis needsamad, kelle juure lisandub veel „Russ“, kel on au kanda eesti meistri tiitlit.

Ka naiste keskel leiavad eelpoolnimetatud mängud sooja poolehoidu. Eriti aga noorema generatsiooni, kooliõpilaste poolt.

Samasuguseid loorbereid kui võrk- ja korvpall tahab lõigata ka ping-pong ehk lauatenis. Selle ajalugu ei ulatu kaugemale kui aastat viis. Praegu on noored jõud tõrjunud vanad mängijad eemale, ja domineerib ainult noorte klass. Sääil võib näha tüdrukuid ja poisse, kes oma noorusele vaatamata on väljapaistvaimad mängijad. Seda tuleb seletada just sellega, et noored omavad rohkem kiirust, mis on siin väga tähtis. Eesti meister on A. Franz. Katsusime ka jõudu ping-pongis maavõistlusel Lätiga. Pidime aga kapituleeruma vahekorraga 9:3. Läti paremus on õigustatud, kuigi punktide vahe on liiga suur.

Spordiharud, mis leidsid harrastust päälle eelmainitute, on maadlus ja tõstmine. Need on alad, mil meil oli juba vanasti kuulsusi, nagu Lurich ja Aberg. Ka praegu on meil üleilmlise kuulsusega maadlejaid, nagu Pütsepp, Väli, Käpp, Praks, Kusnets jt. Need kõik on mehed, kes välismaal võisteldes seljatasid matile parimaid ja sitkemaid vastaseid, tuues koju võite ja auhindu. Eriti möödunud hooaeg oli rikas võitude poolest, ja asjata ei loeta meie maadlejate kvaliteeti üheks parimaks maailmas. Võituseeria oleks olnud

täielik, kui sinna oleks lisatud juure võit lätlaste üle. Kahjuks sel aastal ei saanud pidada maavõistlust lätlastega teatavate konfliktide tõttu. Kuid igal juhul oleks meie meeskond tulnud võitjana võistlustist välja.

Märksa kehvas olukorras kui maadlus on tõstmine. Olid ajad, kui tõsterekordite tabelit ehtisid eesti tõstjate nimed, kuid kahjuks on need viimasel ajal üsna harvaks jäänud. On kadunud vanem põlv, eesotsas Neulandi ja Tammeriga, kes olid omal alal ilmarekordimehed. Ei ole veel kasvanud neile väärilisi vastaseid, kes oleks purustanud nende saavutised. On nagu jäänud hooletusse selle spordiharu harrastamine. Tähelepanu väärt on asjaolu, et 1929. a. esivõistluste võitjatest 3 kaalus meistritiitlid omale koju viis provints. Kuna ainult 2 kaalus, nimelt kerge- ja raskekaalus suutis Tallinna kindlustada omale meistrinimed. On rõõmustav, et provints asja vastu huvi tunneb. Aasta parimateks tõstjateks tulevad nimetada A. Kask (Sindi „Kalju“), R. Teitelbaum (Tallinna), J. Olo („Kalju“), H. Adamson („Kalju“), O. Luiga (Tallinna), kes kõik omavad eesti meistri nime omas kaalus. Siiski parimateks tõstjateks võiks nimetada Luigat ja Teitelbaumi, kes ka Eestit esindasid Euroopa esivõistlustel. Kahjuks ei saanud sääil mehed oma maksimaalseid võimeid välja panna.

Ka poksis ei ole väljavaated roosilised. Poks sõna tõsisel mõttes on tuntud vaid mõnele üksikule, kuna suurem osa rühhib pimedast pääst edasi. Tundub tehnika puudust. Ehkki samal ajal korraldati rida kursusi, mis just noortest hääd materjali juure tõi, siiski puudub instruktor, kes oleks algajatele avanud tehnika saladused. Hooaja paremaks ja ühtlasi huvitavamaks poksisündmuseks kujunes maavõistlus Soomega, mis leidis aset Tallinnas. Pingutava võistluse tulemus oli viik 4:4. Kuna aga eestlane Lukin oma vastase raskekaallase Gurevitši knock-outi löi, mis raskekaalus sääirasel juhul võidu punkti juure annab, siis tunnustati maavõistluse võitjaks Eesti. Aasta parimateks poksijateks võiks nimetada Lukin, Palm ja Kuura.

Samal ajal tabas ränk kaotus meie poksijateperet, nimelt siirdus meie parim poksija Valter Palm elukutseliselena Ameerikasse.

Tõusu tendentsi näitab kergejõustik. On rõõmustav nähis, et just noored on kinni haaranud ja seda kaunist ja harmoonilist spordiharu andumusega harrastavad. Aastail

1920—1923, või nagu mõnel pool nimetatakse — vanal häääl rootsi-ajal, olid eesti kergejõustiklaste nimed eesotsas Klumbergi, Tammeri jt. üle ilma tuntud. Nende nimede kadumisel lõi aga kergejõustik kiratsema ja alles nüüd on suudetud seda auku täita. Võrsusid uued nimed, kes võimelised käima endiste meeste jälgedes. 1929. a. saavutiste tabelit ehib rida tagajärgi, mis rahvusvahelise mõõdupuuga mõõdetavad. Ületati rida rekordeid, mis juba aastaid seisnud. Võiks nimetada Beldsinski saavutist Helsingis, 5000 m jooksus aeg 15.07.4, mis klassiline ja ühtlasi hooaja parim saavutis. Muuseas on see üks neist viiest rekordist, mille purustamisega ta hakkama sai. Noor kergejalgne Beldsinski algab alles oma jooksukarjääri ja ta võib veel nii mõndagi üllatust sportlaskonnale serveerida. Õigusega nimetatakse teda meie „tõusvaks Nurmiks.“ Teiseks meeldivamaks kujuks ja paremaks sportlaseks võib pidada E. Rähna. Seda just tema stabiilsete tagajärgede poolest. See on mees, kes järjekindlalt kaugust üle 7 meetri, kolmikut üle 14 m hüppas ja tõkkejooksu 15,8 sek. kattis. Sääljuures tema parim saavutus kaugushüppes 7.20 jäi ainult $\frac{1}{2}$ sm võrra puudu eesti rekordist, mis seisab A. Klumbergi nimel. Pääle selle on Rähn edukalt võistelnud välismaa parimatega, tuues koju rea auhindu. Samuti tähelepanu äratas Feldmanni kettaheite tagajärg 45.90. Häid eeldusi saada suursportlaseks omab noor tartlane Sule, kes juba praegu rekorditega maadleb. Meeste kõrval ei või jätta tähele panemata ka meie arenemistrada sammuvat nais-sportlaskonda. Erilist tähelepanu väärrib Teitelbaum, kes oma saavutistega võib konkureerida maailma parimatega. Seisab ju tema nimel isegi üks ilmarekord 400 m jooksus ajaga 61.8 sek. Ka tema teised tagajärjed on meie olude kohta hiilgetagajärjed, mis vist niipea ületamist ei leia. Tema mitmekülsusest kõneleb ka see asjaolu, et tema nimel on kuus rekordmarki. Kavakindla harjutusega suudab ta ka oma nime rahvusvaheliselt panna maksma ja seega leida tunnustust eesti naissportlaskonnale. Ülalloetletud nimed, pääle Sule ja Feldmanni esitavad kõik Tallinnat, kuid üldiselt võib siiski konstateerida, et kergejõustiku kants kandub üle Tallinnast Tartu, ja viimane tahab õigustatult olla eesti parim linn kergejõustikus. Pole ka ime, sest Tartut esitab väljapaistvate võimetega meeskond: Feldmann, Labent,

Sule, Erikson, Roht, Korol ja veel terve rida noori, kes kõvaks pähkliks päälinna vanadele veteraanidele. Ehkki Tallinna sportlaskond omab sihukesi tuntud nimesid nagu Rähn, Beldsinski, Tiisfeldt, Neuman jt., siiski on ta sunnitud alluma Tartule ja just selletõttu, et puudub noorte juurekasv, kes aitaks täita tühjaksjäänud kohti.

Ilusa hooaja saavutisi tumestas kolmikmaavõistlus Poola, Läti ja Eesti vahel Riias, mis andis meile mõruda kaotuse, kus pidime kapituleeruma isegi Lätille,

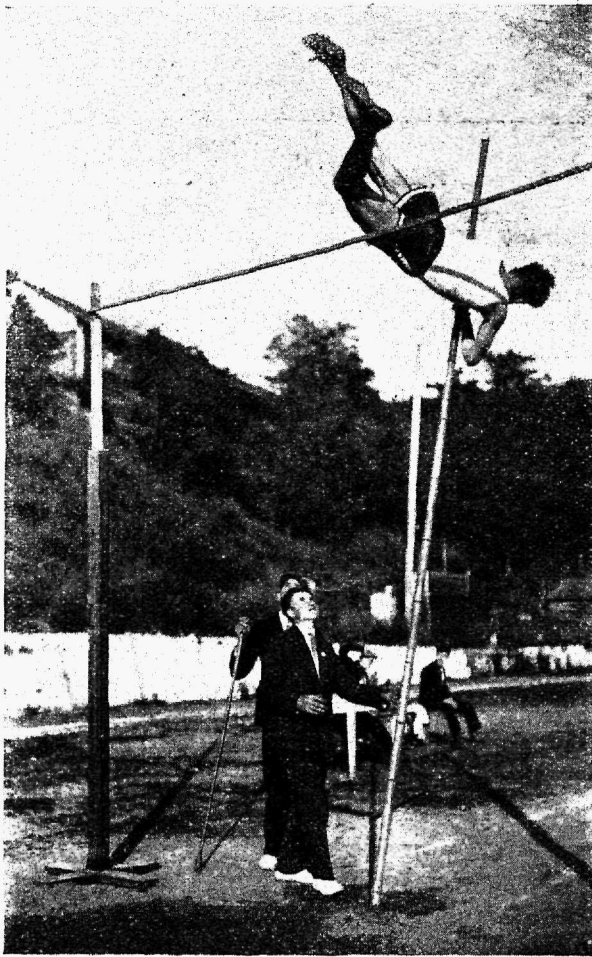

kellega me siiamani kui-kass hiirega olime talitanud. Tahtmata tuleb arvata, et on tulnud mingisugune seisak meie edenemises, sest õpilasest on saanud jala taha panija meistrile. Arvan siiski, et toda võitu tuleb arvestada juhusest.

Kergejõustiku kõrval teiseks tähtsamaks spordiharuks on jalgpall. Jalgpall on arusaadav ka massile, sest teda võib jälgida ka inimene, kes pole spordis kuigi suur asjatundja. Ja sellepärast vahest ongi võistlustel päljvaatajaid massiliselt, tihti 2000—4000 inimest. Kuna muudel võistlustel päljvaatajaid sadadega võib arvestada.

Jalgpall, mis näitas langust, on sel aastal tendentsil tõusu poole. Suudeti tulla isegi Balti meistriks jalgpallis. Meistervõistlustest võtsid osa pääle Eesti veel Läti ja Leedu. Oma vastaseid Lätit ja Leedut võideti vastavalt tagajärgedega 2 : 2 ja 5 : 2. Seega mõlemate

Fot. A. Palgi.

võistluste väravate summa 7 : 4. Läti aga mängides Leeduga 3 : 1 ja meiega 2 : 2 sai kogusummas punkte 5 : 3 vastu. Tegelikult oli mõlemil maal üks võit ja üks viik, kuna Leedul oli kaks kaotust. Aga et eesti rahvusmeeskond omandas suurema väravate vahekorra, siis sai ta õigustatult meistri tiitli. Üldse on olnud Läti meie tuliseim ja kardetavaim konkurent, ehkki tema jalgpalliklass tehniliselt ei küündi meieni. Seda puudust aitab aga tasa teha meeste võitlusind. Senised maavõistlused on olnud väga tasavägised heitlused ja harilikult lõppenud kas viigiga või üheväravalise vahega. Seda suurem oli aga rõõm, kui sügisel suudeti teha Lätile saun ja tulla võistlusest välja võitjana.

Pääle maavõistluste on peetud rida võistlusi välismeeskondadega, kes siin on võistelnud vahelduva õnnega meie parematega. Meie seltsidest on parim v. s. „Sport“, kes omab ka meistritiitlit, triumfeerides finaalmängus Tallinna Jalgpalli Klubi üle. Muuseas omab „Sport“ mänguviisi, mis jõuline, kiire ja täppis oma pallikäsituse poolest.

Kaugelt sugulane jalgpallile on tennis, kui sugulusidena võtta palli, mis mõlemis mängus domineerib. Tennist peetakse üheks ilusamaks kui ka intelligentsemaks spordiharuks. Seega on seletatav ka asjaolu, et mäng aasta-aastalt enam poolehoidu ja hindamist leiab. Tõuseb mängijate kvaliteet kui ka kvantiteet. Õieti on see spordiharu, kus vana ja noor julgelt üksteise kõrval võivad võistelda. Huvitav on ära märkida möödunud esivõistluste osavõtjate arvu, nimelt võistles naisi üle 20 ja mehi kaugelt üle 50. Need on arvud, mida varemini pole nähtud tennisvõistlustel. Pineva heitluse järele jaotati eesti meistritiitlid järgmiselt: üksikmängus naistele — prl. E. B a g h, kes lõi finaals oma vastast pr. Paulsoni; üksikmängus meestele — Chr. Lasn, kes ka seekord omast rivaalist P u k i s t jagu sai. Meespaarismängus omandasid tiitli P u k k ja L o h k, kuna segapaarismängus pr. Paulson ja Lasn endile meistritiitli kindlustasid. Noorte klassi võitjaks tuli R o s e n b l a t t. Peab tähendama, et võistlused tasapinna poolest olid ühed parimaid. Pääle koduste esivõistluste esines meie meister Chr. Lasn ka edukalt välismaal, lüües sääseid parimaid ja tulles ühtlasi ka soome meistriks. Päälinna mängijate kõrval väärivad tähelepanu veel Tartu, Narva ja Pärnu valgepallilased.

Jälgides edasi teisi spordiharusid peame eeltoodud lisama juure veesporti. Veesport sõna tõsisem mõttes on meil alles lapsekingis. Meie lühike põhjamaa suvi ei võimalda selle spordiharu arenemist. Ei jõua lihtsalt selle lühikese suve jooksul saavutada vastavat vormi. Päälegi kus puuduvad talvised harjutusvõimalused. Ei ole mõeldav, et see spordiharu näitaks tõusu, enne kui soetatakse vastavad tingimused just talvise treeningu jaoks, nimelt basseini harjutusteks. Eesti parimad ujumad on vennaksed E r n e s a k s a d, kellede nimel on suurem osa rekordeid. Naistest paremad on õeksed L a u b a c h i d, R o s e n b e r g ja T õ r v a n d. Loomulikult ei saa ollagi juttu suuremast arvust, kui ei korraldata kursusi ega võistlusi, mis noori juure meelitaks.

Kõrgelt hinnatav on ka üliõpilaskonnas spordi tõus. On tulnud juure hoogu ja clavust. Üliõpilaste ridadesse on astunud rida nimekaid sportlasi. Ka on aidanud üliõpilasspordi liikumisele kaasa Kehalise Kasvatuse Instituut. On loodud suhteid naabritega jne. Pidime sügisel osa võtma Leedu, Läti, Soome, Eesti üliõpilaskondade vahelisest võistlusest. Kuid kahjuks see kavatsus jäi lätlaste ebatahtlilise tegevuse tõttu teostamata.

Selline on üldjoontes ülevaade meie 1919. a. sportlikust tegevusest. Tuleb ära märkida elujõudu ja rõõmustavat tõusu, kuigi see visalt areneb. Kuid rahuldume olukorraga, sest meie ei ole nii rikkad, et palgata rikkamate riikide eeskujul omale vastavaid õpetajaid. Meil tarvitseb ainult kasvada noori sportlase hingega tüüpe, siis oleks kerge saavutada tasakaal sportlikes võimetes teiste Lääne-Euroopa riikidega.

Vastutav ja tegev toimetaja: **David Karopun.**

Väljaandja: **Georg Naelapea.**

„Postimehe“ trükk Tartus; 1930.